Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація
"Svoboda", 30 Montgomery St
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXIX. Ч. 154. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. ВІВТОРОК, 17-го СЕРПНЯ 1982 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. TUESDAY, AUGUST, 17, 1982 No. 154. VOL. LXXXIX.

Українка стала лавреатом Міжнародного конкурсу

Лідія Забіляста

На УІ Міжнародному музичному конкурсі ім. П. Чайковського, що відбувся в Москві, першу нагороду і золоту медалю у співочому конкурсі здобула цього року українка Лідія Забіляста, уродженка Києва.

Л. Забіляста, ліричне сопрано, мала вже великі успіхи в минулих роках. Вона у 1978 році здобула одне із перших місць на співочому конкурсі ім. Миколи Лисенка, що відбувся в СССР; була лавреаткою конкурсу ім. Глінки в Талліні і здобула премію ім. М. Островського. Вона солістка Київського Театру Опери та Балету ім. Т. Шевченка, а в роках 1980-81 була на гостинних виступах в опері Ля Скаля в Міляно, Італія.

У конкурсі ім. П. Чайковського Лідія Забіляста співала арію Марґарити із опери А. Боїто „Мефістофель", пісня П. Чайковського „Чому?" та українську народну пісню „Глибока керниця".

Забіляста відома із свого виконування ролі Оксани у „Запорожці за Дунаєм", Наталки із „Наталки Полтавки" та Гальки з опери під цією назвою Монюшка.

„Стар Леджер" пише про виставку А. Оленської - Петришин

Трентон, Н.Дж. — Особливу увагу виставці праць Аркадії Оленської-Петришин, що відбуватиметься до 22-го серпня тут у Нюджерзькому Стейтовому Музеї, присвячує Айлін Ваткінс, кореспондентка „Стар Леджер", в надрукованій у цій газеті 8-го серпня ц.р. статті п.заг. „Українка виставляє олії, що підкреслюють її (духову) спорідненість з кольоровими кактусами". А. Ваткінс про цю виставку пише: „Найбільш атрактивні і водночас непривабливі аспекти природи найшли своє поєднання у працях мисткині Аркадії Оленської-Петришин.

Сьогодні, в Нюджерзькому Стейтовому Музеї, можна оглянути виставку 11 олійних картин, які перемінюють частину головної ґалерії у багатство кольорового листя.

І хоча мисткиня народжена в Україні, вона виказує сильну (духову) спорідненість з кактусами. На цьому показі вони заселюють більшість полотен. Слово „заселюють" тут є властивим висловом, тому що кожна тут порода чи індивід (рослин) має свій власний характер. Зібрані разом — вони стоять віч-у-віч перед глядачем, начебто це вони були зацікавленою, задивленою юрбою.

Великі плотна притягають і похлонюють глядача своєю високою декоративною особливістю. Стиль у малюванні Оленської-Петришин — це плоскість (рисунку), а почуття глибини досягає він головно почерез майстерну ґрадуацію кольорів. Її барви також додають до загального відчуття буйности рослин у городах. І коли для більшости з нас — кактуси — це тьмаві, сіраві об'єкти, мисткиня їх бачить у ряді яскраво-зелених, як теж синіх, рожевих і ліловних. Принагідне червоне чи жовте цвітіння тільки підсилює її композиції.

У той же час, зарис зрадливих шпильок на кактусових стеблах остерігає нас, щоб триматись від них оподаль. У працях, які зосереджуються на таких родах рослинного життя, як-живомолості і берези — (мисткиня) впроваджує сплутану виноградну лозу чи оголені, покручені гілки дерева, передаючи цю ж саму ідею.

Рослини на деяких творах мають таку динамічну силу, що вам здається, що вони ось-ось вирушать вгору або переллються поза боки і краї полотен. Іноді в минулому Оленська-Петришин включувала в свої постаті людей, але, правдоподібно, куди легше сприймається її чудові городи без них".

Вкінці А. Ваткінс інформує, що цього місяця можна також оглянути ґравюри Оленської-Петришин у Іст Гановері, Н. Дж., в приміщенні Набіско ґалерії. Ґравюри мисткині становитимуть частину виставки із 60-ти праць членів Ради ґравюристів Ню Джерзі.

Христина Турчин отримала стипендію Фулбрайта

Ню Йорк, Н.Й. — Інститут міжнародної освіти подав до відома тут, що його Рада закордонних стипендій нагородила біля 300 студентів і мистців повними стипендіями на післядипломні студії за кордоном.

Серед відзначених в цей спосіб студентів американських вищих шкіл є Христина Турчин з Пассейку, Н.Дж., яка студіювала в університеті Корнелл. Вже в наступному академічном році Х. Турчин виїде на студії до Західньої Німеччини.

Програма Фулбрайт існує вже від довгих років і є вона частиною Урядом фінансованої програми виміни студентами, мистцями, науковцями тощо. Програмою відає Міжнародна інформаційна аґенція ЗСА, а в ній бере участь понад 100 країн світу. За час її існування із стипендій скористали біля 40,000 студентів в Америці та понад

75,000 студентів і науковців з різних країн світу. Серед числа студентів з Америки були й українці.

Померла Марія Качала

Джерзі Сити, Н.Дж. — У четвер, 12-го серпня 1982 року, тут померла у місцевому шпиталі після тяжкої хвороби бл. п. Марія Качала, працівниця у видавництві „Свобода".

Покійна була активною в українській громаді, була членкою сестрицтва при українській католицькій церкві свв. Петра і Павла, цікавилась розвитком церковного і громадського життя.

Панахида була відправлена в понеділок, 16-го серпня ц.р., о год. .8-ій вечора в похоронному заведенні Бромінскі при 221 Воррен вулиці в Джерзі Сити; похорон у вівторок, 17-го серпня о год. 9:30 рано із згаданого похоронного заведення до церкви свв. Петра і Павла при Бентлі авеню, а потім на цвинтар св. Імені в Північному Арлінґтоні, Н.Дж.

Бл. п. М.Качала залишила в жалобі трьох братів: Григорія, Василя та Стефана з родинами.

ВИЯВЛЯЮТЬ ДАЛЕКОЙДУЧІ ПЛЯНИ СССР В АФҐАНІСТАНІ

Лондон, Велика Британія. — Британський дипломатичний кореспондент лондонської газети „Сандей Телеґраф" Ґордон Брук-Шепард інформує, що Совєтський Союз розпочав спішно розбудовувати в Афґаністані військові бази, які вже самі за себе говорять, що вони призначені для дальшої експансивної політики СССР в районі Індійського океану і Перській затоці. В рахубу входять в першу чергу такі держави, як Іран, Пакістан і взагалі держави Перської затоки, дальше Індія, а почерез Індію — Китайська Народна Республіка.

Бази ростуть, як гриби по дощі, говориться в інформації британського кореспондента, головно у північносхідніх провінціях Афґаністану. Наприклад, у провінції Бадагшан, совєтські вояки, інженери і робітники, яких привозять на ці роботи із Совєтського Союзу, будують шість кових летовищ. Інші летовища будуються у інших місцевостях. Головна військова совєтська база у місцевості Баграм систематично поширюється і поліпшується новою технікою.

Недавно, - пише Ґ. Брук-Шепард, - на головну базу СССР в Афґаністані прибули спеціяльні ракетні частини, завданням яких є охороняти бази. У їхньому розпорядженні є не тільки ракети типу САМ-8, але також інші. Приходять до афганського порту транспорти з новим „совєтським ладунком" і західні розвідки тепер перевіряють чи часом СССР не перевозить на територію Афґаністану великих міжконтинентальних нуклеарних ракет, що було б виразним порушенням раніших договорів.

Приспішена будова баз і поліпшення стану вже існуючих ніяк не свідчить про „тимчасову місію" Совєтського Союзу в Афґаністані, а радше на підготовку до нових війн в цьому районі світу, - кажуть політичні спостерігачі. Совєти, правдоподібно, хочуть з терену Афґаністану контролювати нафтові райони Перської затоки і, нав'язавши приязні зв'язки з Індією, тримати під загрозою китайський материк. Очевидно, на „перший вогонь" попаде мабуть Пакістан. Принаймні так думає теперішний президент Пакістану Зія уль Гак, який каже, що розбудова стратегічних баз становить поважну загрозу для рівноваги сил між Заходом і Сходом.

В інтерв'ю з названим кореспондентом, президент Пакістану підкреслює, що основною ціллю Москви є підпорядкувати собі цілий район, аж до африканського рогу включно. Пакістан, на думку президента Гака, стоїть на шляху поширення совєтської експансії і тому він попаде на перший вогонь. „Ми будемо воювати і поборювати совєтську експансію всіма можливими засобами, але для цього ми потребуватимемо нової модерної зброї", — заявив пакістанський президент.

Асоціяція правників відкликала прохання до Конґресу

Сан Франсіско, Каліф. — Палата делеґатів Асоціяції американських правників, завдання якої унапрямлювати політику цієї могутньої своїм впливом у Америці професійно-станової організації, скасувала в четвер, 12-го серпня, тут, свою власну пропозицію до Конгресу ЗСА з січня місяця цього року, за якою уважалося б протизаконним по приватних клюбах у ЗСА дискримінувати, приймаючи у членство аплікантів, чи то на підставі статі, чи якої іншої відмінности — через колір шкіри, чи з етнічних причин і релігійних, чи з освітніх міркувань, майнових тощо.

Ця Палата делеґатів голосами 178 проти 130-ти скасувала власний заклик до Конґресу дати поправку до Акту громадянських прав з 1964 року, згідно з якою під цей закон потрапляли б і приватні ексклюзивні клюби. Як відомо, Акт громадянських прав у такому стані, як він є досі, забороняє дискримінацію на базі раси, релігії чи статі тільки в публічних організаціях і установах, лишаючи на боці приватні.

Прихильники і противники такого додатку до Акту покликаються на Конституцію: одні кажуть, що це зазіхання на права громади Америки на „свободу асоціяції" і на втручання в його приватне життя, а інші твердять про заборону в Конституції робити різниці поміж громадянами, бо всі „рівні" і мають такими рівними бути всюди.

Після фірми Драйсделл банкрутує Ломбард

Ню Йорк, Н.Й. — Після голосного і великого банкрутства фірми Драйсделл з Волл Стріту було вже кілька десятків подібних банкрутувань, хоч менших фірм, причиною чого були високі відсотки на позичках. Цю саму причину подала і Ломбард - Волл" і її філія Ломбард — Волл монетарний базар, теж із нюйоркського центру на Волл Стріт, яка в четвер, 12-го серпня, оголосила своє банкрутство.

Фірма має боргу 177,2 мільйона долярів до десяти її незаасекурованих кредиторів. Серед цих кредиторів-установ (фірма Ломбард не позичала в індивідуальних осіб) найбільші: Чейс Манґеттен банк (борг — 45 мільйонів долярів) і Нюйоркське стейтове дорміторне управління (борг — 55 мільйонів долярів). Як відомо, Чейс Манґеттен банк найбільше постраждав від Драйсделл. Стейтове дорміторне управління — це публічна установа, яка видає бонди для фінансування будівництва мешканевих будівель по стейтових інституціях у стейті Ню Йорк. Оголошення банкрутства дасть фірмі Ломбард - Волл охорону тим часом від кредиторів, поки фірма „реорганізуватиметься", щоб вийти на чисті води, як це запевнив її президент Геролд Курц.

Тим часом посадник Ню Йорку Едвард Кач теж занепокоєний банкрутством, бо дві напівавтономні аґенції міста теж позичили збанкрутованій фірмі певні великі суми. Так 27 мільйонів долярів фірмі дала Корпорація здоров'я і шпиталів, а 130 мільйонів долярів — Корпорація будівельного розвитку. Е.Кач видав тому відразу прилюдну заяву, що 157 мільйонів з цих сум мають забезпечення, але місто тепер і так найняло правника, який приглядатиметься справі цього банкрутства, щоб усі міські фонди було повернено.

СЛАВНА ФІРМА ЕЛЕҐАНТНИХ ОДЯГІВ І РІЗНОЇ ґалантерії Крістіян Діор мусіла перепросити місто Нюарк за образу жартом. Цей „жарт" полягав у тому, що у реклямі на запит „Чим би був Ню Йорк, коли б не було в ньому Діора?", була відповідь: „Ню Йорк став би Нюарком". Обурена таким „жартом" міська рада Нюарку прийняла офіційні перепросини в четвер, 12-го серпня, від фірми „Діор".

У ПОЛЬЩІ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ ДЕМОНСТРАЦІЇ

Щецін, Польща. — Західні кореспонденти інформують, що не зважаючи на заяви Політбюра і Центрального Комітету Польської Об'єднаної Робітничої (комуністичної) партії і самого першого секретаря Войцєха Ярузельского, який у партійній і державній структурі займає майже всі найвищі становища, включно до головства у так званій Військовій раді національного спасіння, маніфестації, демонстрації та інші форми протестів польського робітництва продовжуються.

Демонстранти критикують не тільки економічну політику уряду, як про це говориться в урядових заявах, але також нап'ятновують політичне переслідування і домагаються привернення права діяльности вільної профспілки „Солідарність" та звільнення Леха Валенси і його товаришів з ув'язнення.

Чергова така демонстрація відбулася останньо у Щеціні. Зібрані біля 2,000 осіб засудили воєнний стан, який триває у Польщі від 13-го грудня 1981 року, відзначили другу річницю страйку робітників у Ґданську, який дав привід до створення „Солідарности", роздали тисячі летючок, виданих підпільною „Солідарністю", зглядно її діячами, які перебувают_ поза в'язницями, засудили становище уряду відносно чергового приїзду до Польщі Папи Івана Павла II, поїздка якого, як відомо, була відкладена на виразне бажання В.Ярузельского і ще раз підкреслено домагалися звільнення Л.Валенси.

Місцеві газети написали, що демонстрація відбулася з приводу похорону, у якому взяв участь керівник „Солідарности" в Щеціні Маріян Юрчик, що був звільнений на кілька днів з табору інтернованих тільки для участи в похороні його рідних. Посилені відділи поліції розігнали демонстрантів, а М.Юрчика забрали в автомобіль і відвезли назад до ізоляційного табору, де він продовжує сидіти разом з багатьма іншими лідерами „Солідарности" без обвинувачення і формального засуду.

Закордонні дипломати і речники Польської Римо-Католицької Церкви вважають, що не зважаючи на всі урядові заходи, сентимент до „Солідарности" серед польського народу все ще дуже великий. Тому у сприятливих умовинах треба сподіватися чергових протиурядових виступів, до яких готується уряд, а в першу чергу Військова рада, яка звертає увагу, на антиурядові і антикомуністичні летючки й інший писаний матеріял, що його можна знайти сьогодні в кожному більшому місті, зокрема у Варшаві, Кракові, Ґданську та багатьох інших містах.

У світі

ЕВРОПЕЙСЬКІ КРАЇНИ, ЧЛЕНИ ЕВРОПЕЙСЬКОЇ економічної спільноти, внесли формальний протест до Уряду З'єднаних Стейтів Америки проти нібито вмішування ЗСА у внутрішні справи Европи. Держави Спільноти оспорюють право Вашінґтону накидувати свою волю і забороняти европейським країнам продавати модерну технологію для Совєтського Союзу для будови газопроводу із Сибіру до Західньої Европи. Европа надіється, що після закінчення будови вона отримає не тільки совєтський природний газ по знижених цінах, але також заробить на доставі технології у процесі будови. Політичні спостерігачі кажуть, що покищо в сьогоднішній Европі, включно з такими потужними альянтами ЗСА, як, напраклад, Велика Британія, Західна Німеччина, Італія та інші, ніхто не думає про можливі трагічні наслідки для Европи і накинення совєтської гегемонії европейському континентові. Крім того, СССР вживатиме здобуту на заході тверду валюту на дальшу розбудову своєї мілітарної сили. Президент Роналд Реґен, як відомо, наклав ембарго вивозу технології до СССР тільки для тих компаній, які працюють на американських ліценціях.

КРАЇНИ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ СТУРБОВАНІ зменшенням водних резервуарів і взагалі джерелами питної води Численні країни в тому районі світу закликають населення зменшити вживання питної води до мінімуму, бо є всі познаки на те, що вода висихає і драстично зменшується. Уряди багатьох держав Перської затоки просять своїх громадян зменшити питну воду з 200 до 70 ґальонів денно.

ЧИСЛО ВТІКАЧІВ ІЗ СХІДНЬОГО ДО ЗАХІДНЬОГО Берліну зменьшилось в останньому часі, правдоподібно з тієї причини, що військові і поліційні частини Східньої Німеччини стосують тепер модерну зброю і апаратуру, яка вже заздалегідь сиґналізує про наближення втікача до „Муру ганьби". У річному звідомленні західньо -німецьких чинників, які займаються справою втікачів говориться що в цьому ще не закінченому році тільки 110-ом німцям вдалося нелеґально перейти кордон. Раніше, в 1977 році до Західньої Німеччини перейшло 721 осіб, а в 1980 році— 424 особи. Збільшилося натомість число арештів західних німців, які намагалися допомогти бажаючим нелеґально перейти кордон, або перевозили їх в багажниках авт. Від часу прокладеного „Муру ганьби" 21 років тому при переході загинуло 180 осіб, а кілька сотень були поранені.

КОЛИШНІЙ МІНІСТЕР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ Ірану Садег Ґотбзадег стане перед революційним судом, правдоподібно вже цього тижня, щоб відповісти на закиди, що він і кільканадцять інших іранців плянували вбивство релігійного фанатика і диктатора Ірану аятолли Хомейні, з метою перевести політичні зміни в країні. Підсудний був арештований ще в квітні і розправу над ним вже кілька разів пересували на вимогу головного судді. Ґотбзадег на переслуханні після арешту призвався до вини і просив про дві речі: звільнення, або смертну кару, бо „ув'язнення для мене є найгіршою караю".

ПРАЦІВНИКИ ІЗРАЇЛЬСЬКОЇ ПОВІТРЯНОЇ ЛІНІЇ Ель Аль протестували в Тель Авіві проти зарядження уряду прем'єр-міністра Менахема Беґіна, щоб зупинити всі полети в суботу і під час усіх жидівських свят. Беґін таку обіцянку дав раніше релігійній ортодоксальній партії, яка має в парляменті чотири голоси, без яких Беґін не може обійтися, якщо хоче, щоб його кабінет розпоряджав більшістю голосів і не провалився в голосуванні над висловом вотуму недовір'я. Робітники згаданої лінії не допускали до літака усіх ортодоксальних жидів і обвинувачували їх у сповільненні праці одинокої ізраїльської повітряної лінії. Спеціяльні відділи поліції розігнали дві години пізніше 500 демонстарнтів і запевнили справну діяльність міжнародного летовища ім . Бен Ґуріона.

У ЛИВАНІ ВСЕ ЩЕ ВЕДУТЬСЯ ПЕРЕГОВОРИ ПРО ЕВАКУАЦІЮ ПВО

Бейрут, Ливан. — Не зважаючи на тиск Вашінґтону і старання американського висланника на Близькому Сході Филипа Габіба, якого називають „літаючим амбасадором" між Єрусалимом і Бейрутом, переговори про евакуацію бійців Палестинської Визвольної Організації із західньої частини Бейруту все ще не закінчились з причини, як кажуть політичні спостерігачі, впертости обох сторін і непевности, як поступить в останній хвилині Ясір Арафат чи Аріель Шарон, міністер оборони в ізраїльському уряді.

Кореспонденти інформують, що ізраїльський кабінет на своєму засіданні в неділю, 15-го серпня, в принципі одобрив плян Ф.Габіба узгіднений з речниками ПВО, і навіть пішов на три дальші концесії, щоб тільки добитись евакуації, яка, на думку ізраїльських чинників, повинна була початись вже тиждень тому. Єрусалим уже більше не вимагатиме поіменного списка бійців ПВО, але хоче мати дозвіл своїм шляхом перевіряти чи дійсно усі бійці Я.Арафата покинули місто, підозріваючи, що без такої контролі частина їх може залишитися в Ливані. Крім того Ізраїль домагається звільнення захопленого ізраїльського летуна ще перед евакуацією ПВО з Бейруту і виведення усіх сирійських військових частин з Ливану. Обидві вимоги Ізраїля не є сприємливими для ПВО і Сирії. Речники сирійського уряду заявили, що Сирія так довго втримуватиме свої війська в Ливані, доки Ізраїль не забере своїх і ливанський уряд, скріпивши свою власну армію, буде спроможний сам оборонятися від евентуальних нападів.

Суперечною залишається також справа числа бійців ПВО. Прем'єр-міністер Менахем Беґін й інші члени ізраїльського кабінету твердять, що в Бейруті знаходиться 7,500 бійців ПВО, 2,000 допоміжного персоналу і 3,000 мішаних палестинсько-сирійських частин, які тісно співпрацюють з Арафатом.

Концесією ізраїльців уважається також погодженість на обсерваторів Об'єднаних Націй під час евакуації, які вже навіть прибули до Бейруту. Третьою концесією мала б бути погодженість на вхід французьких військових частин першими до Бейруту. Раніше прем'єр М. Беґін відкидав таку можливість.

Співробітники Ф.Габіба кажуть, що перші частини Я.Арафата розпічнуть покидати Бейрут у другій половині цього тижня, як тільки вояки мирового корпусу, американці, французи й італійці, займуть свої позиції. Очевидно, евакуація бійців ПВО не розв'язує, а тим більше автоматично не ліквідує палестинсько-ливанської проблеми, — кажуть численні політичні спостерігачі і аналітики. На черзі мабуть конфлікт Ізраїля із Сирією до чого Єрусалим уже почав підготовлятися.

В Америці

РЕСПУБЛІКАНСЬКІ ПЕРЕВИБОРИ В стейті Мишиґен на номінацію на губернаторські вибори восени цього року свідчать про те, що „стейт пішов направо", коли Ричард Геллі, конс[illegible]ервативний підприємець, переміг у передвиборах на республіканську номінацію на губернатора теперішнього заступника губернатора Джеймса Бриклі, якого уважають за „поміркованого". Так само поміркованим уважається теперішній губернатор Вілліям Ґ. Міллікен, республіканець, що є губернатором тут вже 13 років і не йде восени на перевибір.

В АМЕРИЦІ ВЖЕ БАГАТО ЗАБОБОННИХ ЛЮДЕЙ, хоч це майже кінець XX століття. Так по високих будинках переважно відсутній 13-ий поверх, бо ні мешканці, ні фірми по комерційних будинках, ні патрони по готелях, не хочуть займати тринадцяті поверхи чи мешкання. Тепер таких новозбудованих „забобонних будинків" є приблизно 50 відсотків, а колись їх будувалося значно більше, майже 75 відсотків.

У МІСТІ НЮ ЙОРК Є 340,000 ЛІХТАРІВ. З того в кожну дану хвилину цього року не працює,—через вандалізм переважно,—6,000 ліхтарень. Це значно менше нефункціонуючих вуличних світел, як минулого року, коли їх було в кожний даний момент нечинних аж 20,000 ліхтарів. Поліпшення стало можливим через уведену 13 місяців тому нову удосконалену систему направи, де не одна фірма направляє попсовані ліхтарі, як це було раніше, а аж п'ять законтрактованих фірм. Але що цікаве, що з 6,000 попсованих вуличних ліхтарів є 2,500, які не гаснуть взагалі, ні вдень, ні вночі. Вони, світячи цілу добу, коштують місту додаткові гроші.

СЕНАТ І ПАЛАТА РЕПРЕЗЕНТАНТІВ нарешті знайшли спільну мову в ухваленні зменшення фондів на систему Велфер та дійшли до порозуміння після дводенних дебат у спільній комісії щодо пропонованого Президентом збільшення податку від великих заробітків, що дасть державній скарбниці додаткових 98,9 більйона долярів на протязі трьох років. Видатки на різні соціяльні програми ухвалено зменшити на 17,5 більйона долярів протягом наступних наступних трьох років. Це дещо більше, ніж проєктовані Урядом зменшення на 16 більйонів долярів. Також новий проєкт податків, найбільш контроверсійне питання, яке ця спільна комісія Сенату і Палати розглянула, що дасть Урядові для зменшення дефіциту майже 100 більйонів долярів, зрушився з мертвої точки, коли Палата погодилася прийняти покищо три провізії з ухваленої Сенатом версії законопроєкту. Ці три точки є: буде встановлено мінімальний податок для окремих платників, певні податки на прибутки з видобування нафти і природного гасу поза межами Америки і певні зміни в субсидіях бондів морґеджу. Весь законопроєкт містить ще багато інших, дуже специфічних провізій, які ще обговорюються.

НА ЛОНҐ АЙЛЕНДІ, НЮ ЙОРК, у чотирьох шкільних округах Нассо повіту вже понад шість років триває контроверсія щодо ухвали шкільними місцевими радами викинути з шкільних бібліотек книжки, на думку батьків,— „неморального змісту". Ці книжки [illegible], рекомендували для читання освітн[illegible] Йорку. Мова йшла про дев'ять книжок, якими були і „бестселлери", як нагороджена, наприклад, „Пуліцером" в 1967 році книжка „Фіксер" Бернарда Маламуда чи „Слотергавз—П'ять" Курта Воннеґата, мол. Справа дійшла до Верховного Суду, який не схвалив такого „порушення свободи слова". Тепер, 12-го серпня, три шкільні ради з цих теренів ухвалили повернути ці книжки назад на полиці шкільних бібліотек, але з тим, щоб бібліотекарі повідомляли батьків, коли таку „неморальну" книжку вибе[illegible]

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302
Subscription 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00
UNA members 65¢ a month. Change of address — $1.00. Make chek or money orders payable to "Svoboda"
Postmaster: Send address changes to "Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00.
Для членів УНСоюзу 65¢ місячно. За кожну зміну адреси — $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Дальші порушування прав людини

Як повідомляє аґентство Ройтерс, експерти в справах прав людини ОН в Женеві приготовили перегляд пошанування прав людини в різних частинах світу, прийшовши до висновку, що в багатьох країнах світу не припиняють порушувати права людини, не зважаючи на ґарантії своїх конституцій та міжнародних договорів. Щонайменше, цей перегляд згадує, 22-ві країни світу, в тому числі 10 країн Латинської Америки, де ламання конституційних прав є на денному порядку. В деяких країнах Латинської Америки практикують т. зв. „схоплення" політичних противників, явище,яке дуже часто толерують або навіть підтримують уряди. Наприклад, Комісія прав людини при ОН твердить, що в самій Арґентині, від часу встановлення мілітарної хунти в 1976 році „зникло" понад 8,000 осіб.

У згаданому звіті перелічено такі країни, в яких порушено права людини у меншій чи більшій формі: Арґентина, Болівія, Чіле, Кипр, Ель Сальвадор, Етіопія, Ґватемаля, Ґвінея, Гондурас, Індонезія, Іран, Лесото, Мехіко, Нікараґуа, Філіппіни, Срі Ланка, Уґанда, Уруґвай, Заїре, Південна Африка і Намібія.

Тому, що такі схоплення людей є проти законів країни, у яких вони відбуваються, комісія прав людини при ОН рекомендує рішучі заходи проти цього безправ'я, а з цим закликає уряди дотичних країн до гуманного трактування в'язнів, надання дозволу на відвідання лікарів і адвокатів тощо. Уряди також повинні подбати про те, щоб всі особи що їх притримає державна поліція, були записані в центральному урядовому деннику як для евіденції, так для інформацій зацікавлених родин.

Найважливішу проблему для ОН становить схоплювання людей у різних країнах, дуже часто самою поліцією, військовими частинами чи парамілітарними організаціями.

У звіті експертів у питанні прав людини написано, що „жертви таких схоплень взагалі пропадають, або їх знаходять мертвими, часто покаліченими від тортур і побиття тілами".

Комісія, що складається з 18-ти правних експертів, стверджує, що „право людини на життя має найбільше значення", і її право на охорону перед тортурами не може бути занехане, навіть в часі великих національних криз".

Особисте право на життя і безпеку, на думку цієї Комісії, згадані вже уряди інтерпретували дуже обмежено, яких практикування прав людини було під розглядом Комісії. Це право повинно також охороняти людей від тілесних кар, включно з биттям у школах чи в'язницях, які були під підозрінням вживання наркотиків, ментальних хворіб, чи волокитства.

Із невідомих причин Комісія ОН не подала висліду своїх доходжень про порушування прав людини в Совєтському Союзі чи комуністичних країнах Середньої і Східньої Европи, ані не пояснила чому тих дослідів не перепроваджено поза Залізною заслоною. Та це не перший випадок подвійної мірки, що її ОН примінюють у відношенні до Москви. Тому можна сумніватися у щирість і вірогідність тих, які досліджують для ОН так важливе питання, як порушення прав людини у світі.

Олександер Татомир

ДОКУМЕНТУЙМО УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОКОСТ

Ще в 1950 році у „Свободі" появилося кілька статтей під одним наголовком: „Де вони?" Ці статті започаткували документацію безконечної кількости людських жертв, що їх склав український народ за останніх 60 років у московсько-большевицькій тюрмі народів.

Бракує масових свідчень

Здавалося, що під впливом цих жахливих свідчень і закликів, всі хто був очевидцями звірств московського окупанта, користаючи з перебування у вільному світі, негайно відгукнеться — і не тільки нашу пресу, але й окремі чорні книги заповнять списки вбитих і замучених українців та українок.

Але ці сподівання не здійснилися. Тільки нечисленні одиниці в почутті обов'язку найшли вільний час, щоб приготовити списки помордованих і передати їх до публічного відома й архівів української мартирології. Ці списки, одначе, не є співмірні до наших величезних втрат і не всилі потрясти сумлінням цивілізованого світу, зокрема тепер, коли жиди всіма можливими засобами пропаґанди зосереджують увагу на своєму голокості. В Ізраїлі полиці національних архівів вгинаються під вагою списків жертв нацизму, які постійно поповняють нові свідчення.

А в нас? Дарма шукати за такими документальними матеріялами по архівах і бібліотеках. Сумними свідками українського голокосту є кілька книжок і брошур. Сумними свідками українського голокосту є тільки кілька книжок і брошур, маловідомих широкому загалові, а ще менше чужинцям...

Кожного року відходять від нас у вічність сотні старших віком очевидців ґеноциду, не залишивши своїх споминів, чи хоч би списків убитих окупантами членів родини, друзів, односельчан тощо. Ці жертви пішли намарно! Про них уже ніхто та ніколи поіменно не згадає... І коли ми самі не дбаємо про те, то чому ж цим мають турбуватися чужинці?

Культурний світ мовчить

Тим то культурний світ ще й досі мовчить про мільйонові жертви крови українського народу в обороні своєї самобутности та демократії.

Нашим священним обов'язком перед тінями мучеників, перед поневоленою батьківщиною та майбутніми поколіннями є пригадати собі та світові ці численні мільйони наших земляків, що їх закатували московсько-большевицькі варвари. Ми як достовірні свідки, які наглядно бачили всю підлоту та всі злочини большевицьких горлорізів — мусимо пред'явити в цілій ширині та глибині документальні дані, щоб ними зрушити сумління людства!

Культурний світ у власному інтересі мусить, доки ще не запізно, побачити в правдивому освітленні всю кровожадність та кошмарність „найдемократичнішої совєтської держави"! Доля України під большевицькою окупацією — це немов праобраз долі всіх культурних народів, що попали в кігті Кремля. І саме сьогодні ми бачимо, як поодинокі народи, що у висліді Другої світової війни стали жертвою большевицького загарбництва, проходять — тільки у приспішеному темпі — дослівно цей сам тернистий шлях, що його пройшла Україна.

Україна — це масова могила від Бескидів Лемківщини по Кавказькі гори, від Поліських болот до Чорноморського побережжя! Вінниця — це тільки одне видніше звено поголовної масакри українського народу Москвою! Цим усім жертвам ми мусимо побудувати вічний пам'ятник у наших серцях, у свідомості всього людства. Невинно пролита кров мучеників хай скує нас у моноліт, хай заставить напружити всі наші об'єднані сили до остаточної перемоги над здичілим московсько-большевицьким наїзником!

Нагода документації

У 50-ту річницю великого голоду в Україні маємо знову виняткову нагоду розповісти світові правду про безмірні втрати та страждання українського народу, про небувалий ґеноцид, якому немає рівного в минулому та теперішньому.

Світ рахується з документальними матеріялами і статистичними даними. Скільки ж ми заготовили цих матеріялів за 60 років поневолення Москвою?! Рятуймо те, що можна ще врятувати!

Саме тепер Український Гарвард і українські інші наукові інституції приготовляють матеріяли й свідчення про голодову облогу України. Нехай кожний очевидець цього жахливого періоду почуває своїм священним обов'язком, без проволоки, передати українським компетентним чинникам відомі йому події та прізвища заморених голодом, чи замучених у сибірських каторгах наших земляків у 1932-33 роках!

Голодова облога України — це найжахливіша сторінка, безприкладного у всесвітній історії, українського голокосту під червоною Москвою. Доповнім його свідченнями про всі знані нам московсько-большевицькі звірства від 1920-их років. Не дозвольмо, щоб найдорожча жертва

(Закінчення на стор. 3)

Борис Ямінський

СУФА — 15 років на службі філателії

Дня 26-го лютого ц. р. минув день від 15-ої річниці заснування Союзу Українських Філателістів Австрії (СУФА). Після смерти основоположника товариства бл. п. мґра Юліяна Костюка в 1975 році нова управа організації перебрала невеселу спадщину. А все ж таки молодим членам управи пощастило не тільки зреорганізувати товариство, піднести стан членства, на сьогодні, на понад 150 членів, але також зорганізувати варті уваги філателістичні імпрези. Тоді наша діяльність визначалася виставкою СУФА, з нагоди першоднівки австрійської різдвяної марки 1979 року, на якій між іншим, завдяки старанням нашого товариства, виставлено ікону „Різдва Христового" з нашої української греко-католицької церкви св. ВМ. Варвари у Відні. Дальшими кульмінаційними точками в нашій виставковій активності були: філателістична виставка в день першоднівки австрійської серії поштових марок у пам'ять цісаревої Марії Тереси в травні 1980 року в театрі у цісарському замку Шембрунн у Відні і різдвяні філателістичні виставки, які від 1980 року відбувалися у віденській ратуші. Також цьогорічна, вже 12-та, різдвяна філателістична виставка СУФА відбудеться у віденській ратуші, а саме від 26-го до 28-го листопада. Крім того СУФА зорганізував від 1976 року філателістичні виставки з нагоди від'їздів „Поїздів Сонця" для калік і таким способом підтримує цю харитативну діючу організацію. СУФА досі зорганізував 27 філателістичних виставок і брав участь в одній виставці іншого товариства (Ґерціґенбурґ 1977 р.).

Австрійська державна пошта, яка в 15 років існування СУФУ, випустила 36 спеціяльних поштових стемплів з німецько-українськими написами та українською тематикою — різдвяну марку з 1979 року, про що ми вже згадували, заслуговує на велике признання, бо вона таким способом значно підтримала українську громаду в Австрії.

Поза своєю філателістичною працею, СУФА діє також на культурному полі — це в статутах зазначено — і вважає своїм духовним і культурним центром, як всі українці в Австрії, українську греко-католицьку церкву св. ВМ. Варвари у Відні. Ця церква й мистецькі скар-

(Закінчення на стор. 3)

В. Т-ий

НОВИЙ ЛЕКСИКОН ЗАКАРПАТТЯ

(Із нових книжкових видань)

За останіх тридцять років появилось досить поважних науково-історичних творів про Закарпаття, особливо за час його державности 1938/39 років. Згадати хоча б таких авторів, як президента Сойму Карпатської України Августина Волошина та проф. Петра Стерча в творах яких аналітично представлено закарпатські події на сотні сторінках із документами цього часу. Але коли комусь потрібно швидко найти будь-яку історичну добу, чи фактаж про цю чи іншу подію із поданням років, місяців, днів, важливих осіб та місцевостей — за хвилину те все може найти в новій публікації, сказати б, у лексиконику інж. Кушинського, де увесь фактаж подано точно та ясно.

У споминах автора цієї праці ми можемо найти ще такі дані, що їх неможливо відшукати в досі опублікованих згаданих нижче творах. Коротко та приступно подано всі історичні назви Закарпатської землі — українською, мадярською та чеською мовами. Мабуть призабуто ще додати назви Карпатської України німецькою та англійською мовами, які в різних варіянтах, часто нам ворожих або несвідомо перекручених появлялися п. н. як: „Karpatho-Russland" чи „Carpatho-Russia".

У публікації подано теж територіяльний огляд із розподілом на політичну приналежність: чесько-закарпатську для Підкарпатської Руси, словацьку та румунську.

У лексиконі також енциклопедично представлено події державного усамостійнення поодиноких частин закарпатської території у 1918 році у п'яти її містах на місцевих з'їздах у Спішській землі (Любовні), у Пряшеві, Сваляві, в Сиготі Мармароському та на соборному закарпатському з'їзді у Хусті пам'ятного дня 21-го січня 1919 року.

Особливо цінним вкладом у творі А. Кущинського є аналіза окремої закарпатської державности (поряд УНР та ЗУНР) гуцульської республіки, яка існувала між 8-им листопада 1918 та 19-им січня 1919 року, про яку загалові нашого читацького світу та навіть історикам державности України 1918/20 років майже нічого невідомо, ясно зі шкодою для державної документації закарпатської землі.

У лексиконі окремо представлено культурницько-національний розвиток Закарпаття за час ЧСР (1919-1938) із поданням нам уже відомих історичних постатей та знову про зовсім невідомих досі будівничих новітнього національно свідомого закарпатського люду, для якого дали творчий вклад українські державники 1918/20 років та пізнішої т. зв. „празької еміґрації" як: колишні прем'єри УНР д-р І. Мазепа, Б. Мартос, консул України в Швайцарії О. Вілінський, особи з економічного світу Української Держави — В. Королів Старий, В. Доманицький, та творці інших ділянок життя самостійної України, як: М. Левицький, М. Козюпа, І. Шеремитинський, Софія Русова, історик Закарпаття Ол. Мицюк, та низка інших діячів, дипломованих в УТГІ у Подєбрадах у Чехо-Словаччині, які своїм банковим, кооперативним, промисловим, адміністративним знанням підняли соціяльний рівень закарпатського українського населення, будучи його національним пробудителем, яке оформилося в конкретних домаганнях до реалізації автономних політичних прав, здійснюваних уже в 1938 році та завершених по розпаді ЧСР у повній державній самостійності на дуже короткий час у березні 1939 року на мінімальній території із столицею в Хусті.

Поява українського Люксембурґу була п'ємонтом усеукраїнської державности, яка особливо відображалась у Галичині (в межах Польщі) звідкіль патріотична молодь крадькома продіставалась в Карпатську Україну для її державного утривалення з великою реальною місією та кличем: „А таки Україна як держава є". Це „є" було вже у проєкті держав Західньої Европи, яка плянувала розбудовувати в міжнародному маштабі промисловість, шляхи та туристику. Існування німецького та польського консулятів було гейби залишком дипломатичних представництв молодої української держави, а місцеві поштові видання Карпато-Української Держави увіковічнили новітню українську державність у всіх філателістичних каталогах.

Карпатська Україна, як держава, стала юридичним претекстом СССР, приєднати хоч частину Закарпаття у межі Української ССР у 1945 році, та надати словацькій закарпатській території нову назву Пряшівської Руси, вставленої на картах Совєтського Союзу.

При цьому змушено словацький уряд таки признати поширені автономні права нашій Пряшівщині до сьогоднішніх днів.

Публікація А. Кущинського збагачена низкою документальних статтей із різних журналів минулих років чи десятиліть, серед яких вибивається на спеціяльну увагу артикул великого українського державника та патріота Закар-

(Закінчення на стор. 3)

Ольга Кузьмович

Байдужність Трудо до українських проблем

Прем'єр-міністер Канади П'єр Трудо на протязі своїх тринадцяти років в уряді мав не один із нефортунних виступів у з'ясуванні своєї політики як міжнародної, так і внутрішньої. Але якось усі ті його ствердження, заяви і погляди канадські громадяни толерують або прямо не звертають на них уваги. Розуміється, що з того приводу не одне проходить мимоходом і без найменшої реакції публіки чи преси.

Тому з приємністю читаємо вичерпну та широку аналізу П. Трудо в одному із останніх чисел поважного американського журналу „Нешонал Рів'ю". Там знаходиться шестисторінкова стаття Любора Дж. Зінка, політичного коментатора із часопису „Торонто Стар", у якій автор із повним знанням фактів та минулого подає нам справжню сильветку прем'єр-міністра Канади без того поверховного „позолочування", у якому не раз представляють щоденники Трудо, називаючи його „симпатичним гультяєм". В аналізі Зінка виходить наяв Трудо зі своїми дуже нерівними поглядами і потягненнями, які можуть викликати здивування, але рівночасно переляк, якщо йдеться про їхні консеквенції. Його довголітнє залицяння до Совєтського Союзу має уже сьогодні поважні і небезпечні наслідки для Канади і її сусідів. Навіть останні події та включення СССР у внутрішні конфлікти в Афганістані і Польщі не змінили настанови Трудо та не захитали його віри в „Пакт приязні", який Трудо заключив із СССР ще в 1981 році.

До речі, саме тоді, будучи на приязних відвідинах у Совєтському Союзі, Трудо дозволив собі порівняти українців, які борються за права людини до „квебекських терористів" — як це подає Любор Зінк. Автор статті, подаючи цей сумний факт, підкреслює, що це абсурдне порівняння, як і інші заяви Трудо, не викликало ніякої реакції в Канаді. Представляючи десятки різних прикладів із діяльности прем'єра, Зінк уважає що до сьогоднішнього дня більшість мешканців Канади , іяк не хоче собі здати справи із шкоди, яку П'єр Трудо на протязі років спричинив своїм поступуванням.

Для нас стаття Любора Зінка повинна бути доброю осторогою, що не зважаючи на цілу програму багатокультурности та фінансових допомог і широкого розвитку українського життя в Канаді, важливість наших проблем і домагань „на вершинах" міжнародної політики є дуже мала.

Роман Смик

ПРОФЕСОР ЗЕНОН КУЗЕЛЯ — — ЛЮДИНА, ВЧЕНИЙ, ГРОМАДЯНИН І ПАТРІОТ

Дня 23-го червня ц. р. минуло 100 років від народження, а 24-го травня 30 років від смерти видатного українського ученого і діяча проф. Зенона Кузелі. Ювілей сторіччя З. Кузелі пройшов незамітно. Поміщуємо скорочену доповідь д-ра Романа Смика про проф. Кузелю, що її він виголосив 15-го вересня 1981 року в Торонто під час зустрічі колишніх студентів берлінських високих шкіл. Саме цей виступ присвячений діяльності і особі проф. З. Кузелі. — Ред.

Зенон Кузеля народився 23-го червня 1882 року в Поручині біля Бережан. Його батько Франц походив з-під Кракова й одружився зі сестрою о. Сильвестра Лепкого (псевдонім Марко Мурава), батько Богдана Лепкого. Тому й ціле початкове виховання молодого Зенона проходило в атмосфері свідомого українського священичого дому о. Сильвестра, а після переїзду до Бережан, де Зенон скінчив народну школу та гімназію, він далі був під впливом оточення в домі о. Михайла Глібовицького, діда Богдана Лепкого. Ще в гімназії Зенон заснував тайний гурток „Молода Україна", редагував тайні учнівські журнали, почав робити етнографічні записи і розпочав свою журналістичну працю у „Діл[illegible] [illegible] закінчення гімназії Кузеля студіював у Львові тільки один рік. Там він слухав виклади таких видатних учених, як М. Грушевський, О. Колесса, К. Студинський. Теж на Львівському університеті З. Кузеля організував між студентами „Молоду Україну". В 1901 році Кузеля переїхав до Відня, де у Віденському університеті студіював словацьку філологію у таки відомих професорів як Яґіч, Вондрак, Їречек, Решетар, а крім того вивчав археологію, етнологію та статистику. Вже в часі студій Кузеля працював та теж заробляв на життя у цісарському надворному музеї як асистент антропологічного та археологічного відділів. Крім того був секретарем славного професора Яґіча та його бібліотекарем у слов'янському семінарі. Кузелю визнано теж офіційним урядовим перекладачем слов'янських мов. З доручення проф. Михайла Грушевського працював він для Наукового Товариства ім. Шевченка, створив постійний відділ звідомлень та рефератів західньоевропейських праць з обсягу антропології, археології та етнології. Кузеля зробив одну студійну подорож в Україну, а в роках 1904, 1905 і 1906 брав участь у антропологічно-етнографічних експедиціях у Карпати від НТШ під проводом Хведора Вовка та Івана Франка.

Кузеля кинувся також до праці у студентському товаристві „Січ", що в той час було дуже підупало, а під його головуванням та допомозі активних студентів із кола „сецесіоністів" зі Львова відродилося та відіграло дуже важливу ролю в українському житті Відня.

На весні 1906 року Кузеля закінчив університетські студії, склав учительський іспит для середніх шкіл, а восени того ж року склав бібліотекарський іспит і відразу перейшов на працю до університетської бібліотеки у Відні, де був підреферентом слов'янського відділу й редактором слов'янської частини друкованих каталогів та співробітником фахових журналів.

Дня 18-го червня 1906 року Кузеля здобув докторат із слов'янської філології та історії. Це був великий успіх людини, що здобула докторат ще перед своїм 21-им роком життя і вже в такому короткому часі мала вироблену позицію та признання університетських авторитетів та українського наукового світу.

У липні 1907 року д-р З. Кузеля одружився з Ольгою Авдиковською, що з нею прожив в незвичайно гармонійному подружжі 45 років. Ольга ділила зі своїм подругом усі турботи і невигоди пізнішого довгого еміґраційного життя. На весні 1909 року Кузелі переїхали на рідні землі до Чернівець, де він зайняв становище директора слов'янського відділу і начальника університетської бібліотеки. Пізніше Кузеля став лектором української мови в Чернівецькому університеті з правом іспитування та заступства проф. С. Смаль-Стоцького. Крім тієї праці, він провадив курси вищої освіти, обіймив філію „Руської Бесіди", зорганізував народні бібліотеки, редаґував український літературно-науковий додаток до німецької преси. Вчив ще українську мову в учительській семінарії. Можна тільки дивуватися, звідки взялося в Кузелі стільки часу на ті всі знання. Все таки треба ствердити, що тих 10 років перед світовою війною були фазою найбільш інтенсивної та плідної дослідної діяльности Кузелі, що публікувалася у виданнях НТШ у періоді найбільшого розвитку цього товариства, що було всеукраїнським осередком науки. Побіч таких представників української етнографії, як В. Гнатюк й І. Франко, Кузеля зайняв належне йому місце у тій науковій трійці. Тому й не диво, що в грудні 1909 його іменовано дійсним членом НТШ ще перед 28-им роком життя. Це було найбільше відзначення та наукова почесть, яку можна було отримати, як признання за працю на українській науковій ниві. На жаль, той найбільш продуктивний період життя молодого науковця перервала світова війна і можна тільки з жалем ствердити, що Кузеля вже не зумів повернутися до своєї улюбленої ділянки наукової праці у таких розмірах, у яких він її розпочав. Треба було працювати в різних ділянках громадського життя, як диктувала потреба хвилі.

Кузеля працював у таборах полонених із російської армії у Зальцведелі, де відзначився своїм уродженим талантом організації та співпраці серед найтяжчих таборових та персональних обставин. До речі, Кузеля мав проводити серед полонених наукові досліди, а в практиці треба було працювати над тим, щоб розбудити національну свідомість колишніх солдатів. Кульмінаційним пунктом його успіху було формування дивізії синьожупанників. Кузеля редаґував для полонених газету „Вільне Слово", спочатку двотижневик, а згодом півтижневик. Коли большевицька пропаґанда між полоненими посилювалася, створено Українську Військову Санітарну Місію, що видавала під редакцією Кузелі півтижневик „Шлях", з тиражем 5 тисяч примірників.

По ліквідації таборів у 1920 році Кузелі переїхали до Берліна, головного центру української еміґрації, де він перебрав редакцію „Українського Слова", співредакцію „Літопису" та відділ книжкових видань у новому видавництві. Кузеля був так занятий цією працею, що не міг перебрати як звичайний професор пропонованої йому катедри етнографії в Українськім Вільнім Університеті.

Більше сприятливі умови для наукової праці відкрилися для Кузелі з хвилиною створення в 1926 році Українського Наукового Інституту в Берліні, де згуртувались такі науковці: І. Горбачевський, С. Смаль-Стоцький, О. Колесса, С. Томашівський, Д. Антонович, В. Щербаківський, Л. Білецький, І. Крипякевич, В. Тимошенко. Першим директором Інституту був Д. Дорошенко, а пізніше І. Мірчук. З. Кузеля був членом Інституту, спочатку як надзвичайний, а від 1931 року як звичайний професор. Український Науковий Інститут давав своїм членам можливість публікування їхніх праць, і Кузеля помістив чимало своїх праць у виданнях Інституту. У грудні 1930 р. НТШ та берлінська наукова громада звеличали 30-ліття наукової праці проф. Кузелі спільним засіданням секцій, де між іншим читали свої праці професори Ф. Колесса, І. Раковський, Д. Дорошенко, академік С. Смаль-Стоцький. До найбільших досягнень Кузелі в Берліні належить створення окремого словникового відділу при Інституті, який видав у 1942 році при співпраці з проф. Я. Рудницьким великий українсько-німецький словник.

Одночасно З. Кузеля був від 1924 року, майже десять років головою Української Громади в Берліні, а після виїзду Богдана Лепкого до Кракова теж головою Українського Допомогового Комітету, Комітету Опіки над Утікачами, Товариства Охорони Могил. Переглядаючи архів Кузелі, я натрапив на цікавий документ оригіналу протоколу основуючого засідання Допомогового Комітету для голодуючих Українців у Польщі в травні 1925 року, де головою вибрано проф. Кузелю. На цих зборах Є. Коновалець реферував ситуацію в Україні і був обраний містоголовою.

Через шість років (1930-1936) проф. Кузеля займав високе престижеве становище голови Союзу Закордонних Представників Преси (Фербанд Авслендішер Прессефертретер), що нараховував приблизно 100 членів з цілого світу. Кузеля мав доступ до представників світової преси, а після гітлерівського перевороту не раз приходилося йому витягати з біди своїх членів. Як признання за його працю, Кузелю обрано почесним головою Фербанду.

(Продовження буде)

„Вертаюсь з порожніми валізками, але зате з повним серцем!"

Старанням Допомогової комісії ЗУАДК-у, Екзекутива З'єднаного Українсько-Американського Допомогового Комітету вислала на свій кошт інструкторку українських народних танців Галю Козак-Левицьку, колишню ученицю Роми Прийми-Богачевської, на тритижневу інструкторську працю до Бразилії на початку лютого 1982 року. Повернувшись з успішної подорожі, Г. Козак-Левицька склала цікавий звіт на Раді Директорів ЗУАДК-у в дні 27-го березня ц.р., що його подаємо тут для ознайомлення читачів з цими особливими умовами життя наших братів і сестер у тій полудневій країні. — Ред.

Галя Козак-Левицька

У вівторок, дня 2-го лютого 1982 року, о годині 1:45 по полудні почалася моя подорож до Бразилії, щоб там навчити нашу молодь українських народних танців. Двадцять чотири години пізніше я ще була в дорозі, чекаючи в Сан Паоло на літака, щоб ним полетіти до Куритиби. По чотирьох годинах чекання прибув літак, з добрими моторами, і я попросила летунську службу, щоб повідомили в Куритибі пані Надю Шульґан, ука на мене там чекатиме на летовищі, яким літаком я прилечу. Потім я довідалася від пані Наді, що її голосником про це повідомили .

Прилетівши, сходжу зі сходів літака і йду з усіма пасажирами до будинку летовища. Сонце світить. Гаряче. А на даху гурми людей вимахують до своїх знайомих чи рідних, бо в Південній Америці такий звичай, що цілі родини відпроваджують свого рідного на летовище і так само його чи її приходять вітати з приїздом. Звичайно понад двісті осіб чекає на яких тридцять-сорок пасажирів!

Ідучи з пасажирами, виймаю українську хустку, щоб „мої" мене скоріше пізнали. Входжу до будинку і відчуваю, що чиїсь очі дуже пильно на мене вдивляються. Приглядаюсь і бачу українське обличчя: мила усмішка, щире вітання, обійми, і аж тоді себе називаємо. Це пані Надя Шульґан, директорка Інституту св. Ольги в Прудентополі.

До нас підходять о. Ґавдеґа і пані Ольга Корчаґін і кажуть, що чотири години журилися, як то мене відшукати. Але як пасажири з'явилися, то мене відразу вирізнили, „як свою".

Отець Ґавдеґа пішов по авто, ми відібрали валізки і вже на дорозі до самого міста Куритиби обговорювали плян моєї тут праці. Перша частина мого перебування у Бразилії буде в Куритибі, а друга — в Прудентополі.

Ми заїхали до дому Катехиток, де я мала мешкати; якось „затягнули" валізи (кажу „затягнули", бо обидві валізки важили 97 фунтів). У валізках половина вантажу — це убрання, що їх зібрали моя мама С. Блага і А. Забродська для потребуючих у Бразилії. Це все я відразу передала через Н. Шульґан, щоб взяла зі собою до Прудентополя і там на колоніях роздала між потребуючими.

Згідно з пляном я мала вчити молодь і інструкторів українських народних танців, але о. Ґавдеґа і пані Єлисавета Крива сказали, що і діти є дуже охочі до науки, і чи не могла б я і їх вчити танців. Тож я вирішила починати лекції рано: від години 9-ої до 11-ої лекції для дітей; від 3-ої до 5-ої по полудні — для середнього віку, а від 7-ої до 9-ої вечора — молодь.

Такий був плян, але він трохи змінився, бо ті, що могли (звільнившись з праці чи зі школи) приходили на кожну лекцію.

Старші і молодь приходили рано, щоб обсервувати, або й „підкріпити кроки і рухи", а діти приходили пізніше, щоб подивитися, що я роблю із старшими, та щоб і самим спробувати цих благ. Першого дня (в четвер) було на першій лекції 12 дітей, на другій — 10, а на третій — 20 осіб. До суботи було всіх учнів 60 а на другий тиждень це число зросло до 85 учнів.

В суботу, 6-го лютого, була Академія в честь Владики Єфрема Кривого з нагоди ім'янин і 10-річчя єпископства. В цій програмі мені дали слово і я прочитала листа від Екзекутиви ЗУАДК-у з привітаннями та передала дар — чек на 250 долярів для Владики під оплески приявних. В дальшій програмі виступали діти Куритиби і бандуристки Хліборобського-Освітнього Союзу з Філії Портону-Куритиби, а мені довелось виступити з трьома танками „Гуцулка", танок „Лялька" і жанровий танок — „Пішла я на базар" Мушу похвалитися, що публіка приймала мої виступи щедрими оплесками, а під кінець обдарувала мене трояндами. По закінченні мистецької частини Владика склав прилюдно подяку для ЗУАДК-у за велику поміч для бразилійських братів та сестер, за привітання і ювілейний дар для нього, а зокрема за те, що вислали мене як інструкторку українських танців до Бразилії, і особисту подяку для мене за час і труд, що така поїздка вимагає.

В неділю мене запрошено разом із священиками, сестрами-катехитками і родиною Владики до Єпископського Дому на святочний обід. І там теж Владика дякував ЗУАДК-ві і мені за те, що даємо нагоду дітям і молоді Бразилії навчатися української культури та пізнавати її красу. Після обіду, завдяки пані Шульґан і о. Володимирові, я мала змогу оглянути деякі частини міста та відвідати українські церкви в Куритибі. Були ми у Семінарії і там відвідали Йосифа Мартинця ЧСВВ. Увечорі в ХОСоюзі була зустріч і на запрошення я там виступила з танцями.

Лекції продовжувались і другого тижня щоденно, а крім того у вівторок увечорі я показувала фільми українських танцювальних ансамблів, які я зфільмувала. Це звукові. кольорові фільми і ними глядачі були так захоплені, що я мусіла це ще раз висвітлювати в п'ятницю ввечорі.

В середу по полудні, у вільну від танців годину, я мала коротку гутірку про українські народні строї. В п'ятницю ввечері ми мали для батьків програму, в якій учні пописувалися своїми осягами в навчанні. По висвітленні фільму українських танців відбулося прийняття для усіх, де не обійшлося без сердечних подяк, і тоді мені вручено даруночок від усіх танцюристів і китицю квітів.

Остання лекція в Куритибі відбулась у суботу, 13-го лютого, і молодь, свідома того, що це остання нагода, ставила чимало питань, просила пояснень і демонстрації кроків. Ця лекція замість звичайних двох годин, затягнулась на три і пів години. Після цього кількадесят осіб звернулися з проханням показати ще раз фільм, тож годі було їм цього відмовити. А тоді ми попрощались.

В неділю, по обіді, пані Шульґан і пані Корчаґін супроводили мене до Прудентополя. По дорозі ми вступили до „Вільга Вельга" — місця цікавої природи, а в Пунта Гросі відвідали Катехиток, де нас гостили підвечірком. Увечорі ми вже були в Прудентополі. В понеділок пані Надя повезла мене „битими дорогами" (сам порох, як сухо, а болото — по дощі!) по колоніях. Вступали до публічних шкіл, українських церков і Катехиток. Тут діти вчаться в школі чотири роки. Більшість дітей боса і має під столиками кусні шматок, щоб не тримати босих ніг на зимовій долівці...

В одній школі тільки одна дівчинка відважилася сказати, що розуміє по-українськи (за це пані Надя нагородила її чоколядкою), але у іншій школі, коли ми увійшли, то всі діточки встали і нас привітали християнським привітом: „Слава Ісусу Христу!".

Хати на колоніях бідні, примітивні, нема електрики, газу чи оливи, нема води, а більшість хат немає навіть шиб у вікнах, бо на це їх не стати. Тому діти дуже обкушені мухами та комарями.

О годині, 2-ій по полудні ми почали першу лекцію в Інституті і Інтернаті. Ввечорі, о годині 6-ій, о. Зінько запросив мене на розмову до редакції часопису „Праця" — це релігійно-інформаційний тижневик українців католиків. Редаґує його отець Василь Зінько. В годині 8-ій вечора була перша лекція в Українському Клюбі. У вівторок — лекції в Клюбі від 8-ої до 10-ої ранку для дітей з міста і для тих, що приїхали з далеких колоній. Пізніше до цієї групи долучилися і ті, що мали вечірні лекції. По полудні була двогодинна лекція в Інституті і Інтернаті, а увечорі — дві години - лекція в Клюбі для дітей із семінарії, з міста, колоній і для катехиток.

В середу і четвер поміж годинами лекцій я мала авдієнцію з о. Рафаїлом Лотоцьким і о. Зіньком. В п'ятницю о годині 7:45 вранці — зустріч з о. Бальцарем. В розмові крім подяки за всю дотеперішню поміч від ЗУАДК-у вичувалась конечність присилати бодай 50 пачок на рік, бо потреби тут дуже великі. Те саме потім підтвердила пані Шульґан, бо вона, як катехитка, добре знає біду наших людей. Зрештою, я сама бачила на колоніях і в самому Інституті й в семінарії!

Увечорі у п'ятницю діти і молодь вже мали попис з того, що навчилися. Не минула і мене нагода виступити. Мене вшанували квітами, теплими подяками і даруночком, а я, в свою чергу зворушена, — так як в Куритибі, дякувала батькам і дітям за їхню співпрацю, зацікавлення і гостинність та роздала, як пам'яку від ЗУАДК-у і себе, медальйони з образками танцюристів для вибраних з кожного міста і колонії дітей. Після цього було маленьке прийняття.

В суботу ми продовжували лекції; я відвідала семінарію, а увечорі діти інтернату зробили імпрезу для мене, де в програмі співали, танцювали і дали мені рожі і даруночок. Опісля разом із катехитками і дівчатами з Інституту ми співали українські народні пісні.

В неділю по обіді ми виїхали з Прудентополя над море на один день, щоб я „відпочила перед подорожжю", так дораджували мені супровідниці. А вже у вівторок в Куритибі я прощалася з Владикою і катехитками.

На летовищі обдарували мене помадками, кажучи, — „як так можна" з порожніми валізками додому вертатися?" А я була рада, що валізки спорожніли і я все своє убрання, разом з частинами строю і всіма вітамінами залишила для потребуючих в Прудентополі. Я знала, що все те їм так там потрібне, а скільки того всього висить в моїх шафах? — Аж соромно мені було. Там діти і підлітки ходять у одній одежі; все те тісно, не запинається. Так, як приїжджають з початку року до Інституту, інтернату чи семінарії із колоній, такі ті діти худі. Колір шкіри жовтий, лиця зранені укусами комах, на тілі часто знаки авітамінози.

При кінці року навчання, — так мені казали, — діти поправляються і дістають рум'янці, бо тут відживляться краще і є опіка. Звичайно їхнє харчування — це риж і квасоля (для дорогих гостей приготовляють щонайкраще, навіть курку. Так було і зі мною).

В Прудентополі всі діти, і в Інституті, і на колоніях, і в семінарії, говорять українською мовою, але в Куритибі було мені тяжче, бо майже половина дітей не розуміє мови, а яка четвертина розуміє її тільки трошки. Дітям з міста куди важче „затримати мову", бо в них нема таких українознавчих зайнять, які ми маємо тут.

В 50-их роках у Бразилії були заборонені українські чи інші етнічні школи, але наші Владики стараються піднести рівень релігійного, національного та культурного життя, і роблять все можливе в цьому напрямі.

Тому що в Куритибі діти мене не розуміли добре, то я спершу вчила їх трошки по-українські, а тоді повторювала еспанською мовою, яка подібна до португальської мови. Якщо і це не помагало, то я вчила „на міґи".

Я думаю, що найбільша радість для учительки чи учителя — це вчити тих, що дуже хочуть вчитися. А саме таких учнів я мала всі ці три тижні. Мене там дуже мило і щиро приймали і просили, щоб ЗУАДК хоча б ще раз вислав інструкторку до них, бо вони ще мають багато чого навчитися. Завдяки ЗУАДК-ові я мала змогу вчити в Бразилії кругло 150 дітей і молоді. Вони дуже бажають вчитися. Вони всі старались і працювали так, щоб все сприйняти і все запам'ятати. В їх імені і моєму власному дякую за можливість другий раз побувати в Бразилії. Я вже була раз в Бразилії, з рамени праці в торговельній місії, і там мала зустріч з танцюристами. Тому я була приготовлена і їхала з відповідними матеріялами. Там потрібні теж ноти, тасьми, фільми, рекорди (платівки), взори тощо. Це все треба мати на увазі при черговій висилці інструкторки. Я вірю, що ЗУАДК по можності це знову заплянує і здійснить. Дня 24-го лютого 1982 року я повернулася до ЗСА, додому з порожніми валізками, але зате з повним серцем!

Студенти Академії св. Юра нагороджені стипендіями

Ірена Приймак

Тамара Самохвал

Ню Йорк, Н.Й. — Сестра Моніка, ЧСВВ, директорка Академії св. Юра в Ню Йорку повідомляє, що дві студентки Академії отримали стипендії на літні курси до Парсон школи в Ню Йорку.

Тамара Самохвал, донька Франца і Евгенії Самохвалів з Ню Йорку, отримала 250 дол. на курс проєктування довкілля, а Ірена Приймак, донька Павла і Марії Приймаків, теж з Ню Йорку, також отримала 250 дол. на студії підстави мистецтва.

Обидві учениці отримали ці нагороди на підставі їхніх осягів в науці і потенціяльних здібностей в мистецтві і представлення проєктів. Обидві учениці будуть абсольвентками Академії св. Юра в наступному році.

ІТАЛІЙСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ КАТЕГОРІЧНО відмовились увійти до п'ятипартійної коаліції і творити разом з дотеперішнім прем'єр-міністром Джіованні Спадоліні новий уряд, який минулого тижня мусів податися до димісії. Відмова соціялістів майже зруйнувала вигляди Спадоліні на створення нового уряду і тому президент Італії Сандро Пертіні буде змушений шукати іншого кандидата на становище прем'єра.

Документуймо...

(Продовження зі стор. 2)

життя наших братів і сестер пішла намарно!

Щоб не бути голословним, подаю для прикладу та заохоти іншим, вичерпну статистику людських жертв тільки однієї пересічно національно-свідомої карпатської місцевости; аби унагляднити розміри жнив смерти що приходить на рідних землях під кривавим сяєвом червоної зірки та щоб скласти поклін цим невідомим широкому загалові тихим і трудящим українським хліборобам і робітникам, які за свої переконання та вірність Богові й батьківщині віддали життя, або опинилися на далекому холодному Сибірі.

Голокост однієї місцевости

У карпатській місцевості Лужок Горішній в Старосамбірщині, на Західній Україні, в роках 1941-44, в часі першої та на початку другої большевицької окупації була наступна кількість жертв:

1) Шіснадцять убитих у часі поголовної масакри в'язнів у Самбірській тюрмі при кінці червня 1941 року;

2) Сім розстріляних у Лужку Горішньому в 1941 році і на початку другої большевицької окупації у 1944 році;

3) Тридцять сім депортованих на Сибір у роках 1940-41, значна частина яких невдовзі після вивозу померла.

Убитих і вивезених разом 60 осіб. Поіменний список з Лужка Горішнього находиться в „Літописі Бойківщини" ч. 40, січень-червень 1979 рік.

Стільки цивільних жертв із однієї невеликої української місцевости за два роки „большевицького раю"! А скільки ж їх сьогодні не тільки в Лужках, але й по всій Україні?

Тіла вбитих найдено між кількома сотнями трупів, скинених на купу в підвалах Самбірської тюрми. Усі вбиті, радше по-звірському закатовані, мали в устах сильні перев'язки з потовченим склом та за спиною пов'язані дротом рамена. Декому з убитих відрубано руки, розпорено черева та виколено очі. Це наглядний доказ, що на допитах у нелюдяний спосіб тортуровано в'язнів, щоб вимусити на них зізнання, бажані для НКВД. Коли жертви, не зважаючи на найбільш рафіновані знущання, не подавалися, тоді пострілом у потилицю нищено „запеклого націоналіста й ворога народу".

В останніх днях до приходу німців, масово ліквідовано в'язнів Самбірської тюрми. Тіла вбитих найдено, крім згаданих підвалів, ще в двох великих братських могилах, а саме: над Дністром побіч Самбора та в недалекому Радлівському лісі.

Сподіваємося, що колишні в'язні Самбірської тюрми, чи наочні свідки, що брали участь в ідентифікації тіл, а живуть тепер у вільному світі, подадуть нам вичерпний опис поголовної масакри в'язнів у Самборі та доповнять списки тамошніх жертв.

Убиті, розстріляні та депортовані — це малоземельні хлібороби, або денні зарібники. Всі вони були вірними синами своєї Церкви та активними членами існуючих українських організацій в Лужку Горішньому. За кількома винятками, вони ніколи не займали відповідальних становищ у громадському житті. Кримінальних злочинів не поповнили й цих закидів не робило їм НКВД. Причиною їхньої смерти та депортації були єдино політичні мотиви. Чому Москва вибрала якраз їх — це залишається таємницею НКВД та большевицького режиму, спертому на постійному теророризуванні всього населення.

— — . — —

Віримо, що остаточно переможе правда й кремлівські ватажки за свої жорстокі злочини стануть перед міжнародним трибуналом і будуть строго покарані так, як їхні колишні гітлерівські побратими! На цей історичний момент приготовім список московських душегубів і їхніх невинних жертв в Україні.

Боже провидіння поклало на нас велику відповідальність! Одним із важливіших обов'язків — це документація вагітних подій XX сторіччя, що їх свідками, а часто й співучасниками, ми були на рідних землях.

Новий...

(Продовження зі стор. 2)

патської землі д-ра В. Шандора, першого її посла чи дипломатичного представника якраз в столиці Чехо-Словаччини в Празі, яка до 15-го березня була володаркою цієї чехо-словацької провінції з півавтономними правами до 1938 року.

У книжечці-лексиконі — який повинен бути підручником кожного українця, що цікавиться історією України — а особливо кожного історика, є низка патріотичних, сповнених сентименталізму віршів Ґрендж-Донського, о. С. Сабола (Зореслава), Б. Лепкого, Ю. Бориш-Кутятського, В. Скорупського, Я. Славутича та низки інших поетів-співців, одушевлених красою карпатських краєвидів, добротою людей та любов'ю до землі, яка була й приміщенням сотні еміґрантів із усієї території України-держави (1918/20 р.) та із якої прибув й автор цієї публікації А. Кущинський, полтавець-козак гетьманської землі.

Цю цінну, чепурно видану публікацію — в ціні 10 долярів — можна набути, звертаючись до Юліяна Середяка на адресу: Casilla de Correo (Sucursal 7), 1407 Buenos Aires, Argentina.

Виступ дитячого ансамблю в Лос Анджелесі

Танцювальний ансамбль „Явір"

Діти танцювального ансамблю „Явір"

Українську громаду Лос Анджелесу стрінула мила несподіванка, бо 6-го червня ц.р. в Домі Українського Культурного Осередку, залю якого виповнила по береги публіка, відбувся виступ місцевого танцювального ансамблю „Явір", керівником якого є молодий талановитий танцюрист Томан Хіч, а допомагає йому у цій праці Марта Микитин. Вони спільно склали цілу програму виступу, защо належиться їм велике признання.

Танцювальний ансамбль „Явір" складається з двох груп, а саме: старша група, до якої зараховуються вже заавансовані танцюристи, та молодша група, до якої належать молодші віком діти та початкуючі — разом коло 50 осіб.

Виступ танцювального ансамблю виїмково вдалий ціла програма добре підібрана та виконана. Програма виступу розпочалася традиційним українським привітом — старші танцюристки привітли зі сцени публіку хлібом та сіллю. Опісля виступали старша і молодша групи танцюристів із різноманітною програмою. У дальшу програму входив спів під проводом Люби Кескі, й у цій точці молодь ансамблю виконала шість народних пісень.

Виступ танцювального ансамблю нагородили рясні оплески української та іншенаціональної публіки, а на обличчях танцюристів було видно задоволення, гордість та запал до дальшого вичання українських народних танців.

Танцювальний ансамбль „Явір" виступає не тільки на українських імпрезах, але також і перед загальноамериканською публікою, та вже має запляновані деякі виступи в цьому і у наступному році.

Марта Матла

В ШПИТАЛІ В КАЛІФОРНІЇ ПОМЕР НА НЕДУГУ серця визначний американський актор Генрі Фонда на 77-му році життя, у четвер, 12-го серпня. Він грав у понад сотні фільмів і на сценах театрів, включно з відомим Бродвеєм в Ню Йорку, де він почав свою блискучу і довгу акторську кар'єру, граючи переважно позитивні „всеамериканські" типи. Тому тепер про нього лунають найкращі слова, як про „леґенду", „велетня сцени". За свій останній фільм, який він зіграв разом із славною акторкою Кетрин Гепбурн і його донькою, теж славною акторкою і контроверсійною діячкою лівого напрямку, Джейн Фондою, — „На золотому ставі", його нагороджено нарешті „Оскаром", найвищою фільмовою нагородою в Америці. На цю нагороду він заслуговував — на думку багатьох — значно раніше.

СУФА...

(Продовження зі стор. 2)

би, передусім ікони, які в ній зберігаються, зображені на 12 спеціяльних поштових стемплях, що австрійська пошта випустила за проєктами СУФА. У зв'язку з тим на окреме признання заслуговують наші два почесні члени, — директор Карль Пфроґнер і українець інж. Ерґард Штайнгаґен, які виготовляли досі проєкти спеціяльних поштових стемплів для СУФА. Ми також не можемо забути тих усіх членів управи, як і рівнож всіх „звичайних", але дуже активних членів СУФА, які в минулих роках своєю активною співпрацею причинилися до успішних імпрез нашого товариства. Це все ті самі, і тому „команда праці" СУФА вже є добре зіграна. Але цей факт зберігає в собі також велику небезпеку, бо коли часом той чи інший з тих активних членів вибуває з товариства, зараз виникають труднощі. Тому в будуччині треба змобілізувати більше активних членів і таким чином забезпечити дальше існування нашого товариства. Бож не повинно так бути, щоб успіх чи організація імпрези мала залежати від однієї особи. Якраз в 1983 і 1984 роках перед нами стоять великі завдання й тому як кожний член СУФА, так і кожний „віденський українець" повинні мати обов'язок у рамках своїх можливостей, причинитися до того, щоб ці імпрези відбулися успішно. А також, тому що у вересні 1983 року Австрія відзначуватиме 300-річчя освободження Відня від Другої Турецької Облоги в 1683 році, українці повинні влаштуванням виставки та іншими активностями пригадати, що саме тоді, 300 років тому, українці дали певний вклад у визволення Відня.

У жовтні 1984 році ми святкуватимемо 200-річний ювілей української греко-католицької парафії св. ВМ. Варвари у Відні.

Хай Союз Українських Філателістів в Австрії в майбутньому буде вірний своїм цілям і підтримує та в певній мірі також заступає тутешню українську громаду. Співпраця членів і приятелів СУФА допоможе це завдання зреалізувати.

Школа відважних

(У пам'ять друга)

Недавня, 14-го липня, ц. р., і несподівана смерть мого друга і товариша з Головної Академічної Гімназії у Львові, сл. п. Романа Говиковича пригадала мені події в тій же гімназії та в її Філії в часах 1924 року, в яких св. п. Роман відіграв значну і почесну ролю.

Після приділення Галичини до Польщі Радою Амбасадорів у Парижі в березні 1923 року, польська адміністрація почала негайно наступ на українські інституції, головно на шкільництво. З початком шкільного року 1923/24 введено польську мову і літературу, як обов'язковий предмет, що стало великим тягарем для учнів, які її до цього часу не вивчали. До того замінено професорів цього предмету українців (д-р Масляк у Головній Академічній) поляками.

На Філії професором польської мови і літератури став проф. Лівочиньскі, свіжий поляк, римо-католик і непримиримий шовініст. З ним сьома кляса зразу потрапила в конфлікт, коли він почав вживати позірно чисто польської вимови на букви „х" і „г" як: Хайдамака (Гайдамка), Галупа (халупа), хойни (гойний), гамство (хамство) і т. д., та вимагав щоби всі відповіді з польської мови були дані по-польськи, дарма що майже половина кляси настільки польською мовою не володіла.

Одного дня проф. Лівочиньскі викликав „Шугевіч". не Роман Шухевич, на що Роман Шухевич відповів, що він не „Шугевіч", а „Шухевич". Професор посадив його, словом — „недостатóчно". Коли наступний учень пояснював текст Ю.Словацького по-українськи, бо не знав, як висловитися по-польськи, за це також дістав „двійку".

Учні-першуни (а перший „форцуг" був Роман Говикович) скликали віче кляси і на ньому винесено резолюції: 1. Українські прізвища не підлягають польонізації, значить Підгайний, а не Подгайни. 2. Учні, які слабо володіють польською мовою, мають право тимчасово частини лекцій відповідати по-українськи.

Кляса вибрала чотирьох речників: Роман Говикович, Роман Шухевич, Богдан Підгайний і Іван Прокопович, які мали предложити ці резолюції проф. Лівочиньскому, і вони це за кілька днів зробили.

У висліді Лівочиньскі проголосив, що це „бунт", а „бунтівники", тобто 4 речники, а не ціла кляса, мають бути „викинені з гімназії".

Справа дійшла до Кураторії, де голова Собіньскі затвердив акт виключення цих чотирьох і за це пізніше заплатив життям, бо Шухевич зорганізував на нього атентат, який вдався.

Після заходів впливових осіб чотирьох „бунтарів" прийнято до Головної Академічної Гімназії, назву якої змінено на „Перша Державна Гімназія з Руською Мовою Навчання." Директором її був радник Ілля Кокорудз.

Господар нашої кляси о. д-р Спиридон Картух тепло привітав учнів з філії менш-більш так: Ви правильно поступили, що справу рішили демократичним способом, одноголосним схваленням віча, та правильно вибрали провід, який взяв на себе відповідальність, а ціла кляса не потерпіла.

Усі „бунтарі" в травні 1925 року здали матуру в більшості на „відзначаюче". Ніхто з них вже не живе. Останній — Роман Говикович — був наймолодший, бо щойно в грудні 1925 року закінчив був 18 років життя.

Д-р Р.Олесницький

Українознавство в університеті Йорк

Українознавство в університеті Йорк свій десятий рік і 90-ту річницю українського поселення в Канаді відзначає введенням курсів історії України.

Ці курси викладатиме проф. д-р Орест Субтельний, спеціяліст української і східньоевропейської історії. Для його призначення на посаду професора у відділі історії створено спільний фонд між факультетом гуманітарних наук, Канадським Інститутом Українських Студій та Онатарійською Радою Комітету Українців Канади.

На додаток до численних наукових статтей в галузі української історії з Козацької доби, про відношення між Україною й ісламським світом, порівняльних студій у Східній Европі і статтей із сучасної історії України він видав книжку „Ukrainian Separatism in the Eighteenth Century" (Columbia University Press), а скоро вийде також його книжка „Eastern Europe in Revolt: A Comparative Study of Aristocratic Revolts". Він був головним редактором журналу „Harvard Ukrainian Studies", а тепер є членом редакції історичного відділу гаслової Енциклопедії Українознавства, яка буде опублікована видавництвом Торонтонського університету. До часу свого призначення до університету Йорк д-р Субтельний викладав у Гарвардському університеті і в Гамілтон коледжі в стейті Ню Йорк.

Курси української мови у відділі мов, літератур і лінгвістики університету Йорк розпочато ще в 1972 році; з того часу понад 200 студентів закінчили один із шістьох курсів української мови і української літератури, які провадить д-р Романа Багрій-Пікулик. У 1975 році Володимир Федик пожертвував свою колекцію українських книжок бібліотеці університету Йорк, а торонтонський відділ Комітету Українців Канади встановив щорічну стипендію в 500 долярів.

Призначення д-ра Субтельного було формально проголошене 8-го травня ц.р. Головну промову тоді виголосив проф. Володимир Тарнопольський, відомий правник, професор права і знавець в питаннях прав людини і член канадської делеґації в Комітеті прав людини при ОН. На бенкеті був присутній президент Іян Мек Доналд, а також декан Гаролд Каплан з факультету гуманітарних наук; д-р Манолій Лупул, директор Канадського Інституту українських студій, д-р Петро Глібович, президент Онтарійської Ради КУК, сенатор Павло Юзик, Владика Ізидор Борецький, Михайло Боднарчук, Юрій Шимко, посол до парляменту з дільниці Гайпарк, багато викладачів і студентів з університету Йорк і Торонтонського університету, і багато видатних українських діячів.

Починаючи з вересня цього року, д-р О.Субтельний буде викладати на двох вечірніх курсах — „Сучасна історія України" і „Національності Совєтського Союзу" та разом з д-ром Р.Багрій-Пікулик провадитиме денний курс, що складається з історії, літератури, мистецтва й культури України і українців у Канаді, під назвою „Українська література, культура й суспільство".

УКРАЇНСЬКІ КУРСИ В УНІВЕСИТЕТІ ЙОРК

(Від 18-го вересня 1982 року до 28-го квітня 1983 року)

Вечірні курси

Сучасна історія України" AS/HST 393.3 and AK/HST 333.3C. Вівторок 7.00-10.00 (Восени). О. Субтельний.

„Національності Совєтського Союзу".

AS/PS 400.3. Вівторок 7.00-10.00. О. Субтельний.

Денні курси

„Українська література, культура й суспільство".

AS/UK 270.6. Вівторок 2.00-3.00, четвер 2.00-4.00. О. Субтельний і Р.Б. Пікулик.

„Початкова українська мова".

AS/UK 100.6. Понеділок, вівторок, середа, четвер 12.00-1.00 Р.Б.Пікулик.

„Середній курс української мови".

AS/UK 105.6 Понеділок, вівторок, середа, четвер 10.00-11.00 ранку. Р.Б.Пікулик.

„Вищий курс української мови"

AS/UK 204.6 Понеділок 2.00-3.00 і середа 2.00-4.00 Р.Б.Пікулик.

Повний курс або частковий

Студенти можуть брати українські курси як додаткові, потрібні для навчання в їхній галузі, або як обов'язкові для наукового ступеня в галузі славістики.

Члени місцевої громади також можуть реєструватися на поодинокі курси в університеті Йорк. Студенти, які реєструються на такі курси, одержують оцінки за свою працю і якщо пізніше вони вирішать пройти повну програму на диплом, то такий курс може бути зарахований для них.

Стипендії

Стипендію Комітету Українців Канади в сумі 500 дол. надається студентові українських студій на підставі рекомендації департаменту.

Інформації

По інформації відносно курсів слід звертатися до відділів мов, літератур і лінґвістик. (416) 667-2573; відділ історії (416) 667-2238.

Особам, які зацікавлені в реєстрації, слід звертатися до: Довідкове бюро Йорк, наукова бібліотека Стейсі, університет Йорк, 4700 Keele St., Downsview, Ontario, M3J 2R3; телефон: (416) 667-2211.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

У „Свободі" ч. 146 з 5-го серпня ц.р., у моєму дописі про матуру в Школі Українознавства в Дітройті було помилково написано, що нагороди нашим матуристам дали Український Народний Союз і Т-во „Рідна Школа". Фундаторами були Український Народний Союз і Метрополітальний Відділ Українського Конґресового Комітету. За помилку перепрошую Управу УКК.

Осип Сливинський

Пам'яті Ольги Коновалець-Федак

Дня 6-го червня ц.р. минуло три роки від тієї пори, коли перестало битися струджене серце повдовілої жінки, осиротілої матері, людини великої посвяти св.п. Ольги Коновалець-Федак. Життя св.п. Ольги Коновалець — це був постійний рух — повний невигод і небезпек, як життя вояка в передній фронтовій лінії під постійними обстрілами ворога.

Родина Коновальців від 1937 року замешкала в Римі. Підля закінчення Другої світової війни до Риму приїхало багато українців, не враховуючи тих, що прибули з Ріміні й Річчіоне, поміж ними було багато студіюючої молоді, яка згуртувалась в Українській Студентській Громаді.

У пансіоні св.п. проф. Євгена і Ніни Онацьких кожного четверга збиралася уся українська громада, щоб послухати огляд преси. Це була дуже приємна і освідомлююча зустріч, деколи там відбувалися читання рефератів та мистецька програма. Професор Є. Онацький дуже гарно співав. На закінчення господиня дому частувала присутніх перекускою. На такій саме зустрічі я познайомилась із св.п. Ольгою і Юрком Коновальцями. В той же час Ю. Коновалець ще був студентом і його вибрали ґоловою Української Студентської Громади в Римі, як зрівноважену і культурну людину. Ю. Коновалець був високий, пристійний молодий чоловік. О. Коновалець була брюнетка з гарними чорними очима, мала гарні риси, плавні рухи, відзначалась чутливістю, вирозумілістю, культурою, але була рішуча у своїй поставі. Після першої зустрічі я відчула до неї близькість, яка стла взаємною, і ми часто зустрічалися.

Св. п. Ольга і Юрко Коновальці не мешкали в самому центрі міста; їх мешкання було на п'ятому поверсі з виглядом на річку Тибр. Їхній дім — це музей-історія розвитку націоналістичного руху і росту ОУН, частини нашої історії. Там були різні експонати, малі ручні роботи політичних в'язнів польських тюрем, були картки й листи, в яких ув'язнені ствержували свою вірність націоналістичній ідеї, вислови співчуття вдові по смерті Євгена Коновальця, голови проводу українських націоналістів. Були різні речі з Америки й Канади звідусіль, де лиш були члени ОУН.

ОльгаКоновалець зуміла затримати живою присутність полковника, наче він мав би повернутись із якоїсь подорожі. У розмові теж вона говорила про нього наче про живого, бож ідея за яку, він заплатив своїм життям, була завжди живою. Усі пам'ятки полковника берегла, як святість, а сама завжди була в його тіні, щоб собою не прислонити або не зменшити історичного значення свого чоловіка.

Доля св.п. О. Коновалець була дуже до неї жорстока. По смерті чоловіка помер у повному розквіті єдиний її син Юрко, якому було тільки 34 роки. Втрату сина пережила дуже тяжко, але як глибоко віруюча і цю трагедію прийняла як призначення.

Вона жила великим бажанням, як про писала у листі: „щоб Бог допоміг і я могла поїхати у 40-ву річницю на дорогу могилу". Але навіть і те не сповнилося.

Незадовго перед визначеною датою від'їзду св.п. О. Коновалець впала так нещасливо, що з того вже не вийшла. Не дивлячись на всі болі, вона й далі цікавилась життям української спільноти, і дуже боліла нашим розбиттям. Не мала претенсій ні до кого і не ставила жодних вимог до української громади, але нарікала на самоту, пишучи:... „ви щаслива, що маєте родину, самота є страшна". Була вдячна своїй сестрі Софії Мельник, яка часто з нею перебувала.

Ольга Коновалець скромно прожила все своє життя і скромно хотіла відійти із цього світу, в якому зазнала так багато горя. Вона була в тіні свого чоловіка, вважаючи, що вся увага і пошана належиться для полковника Євгена Коновальця, великого провідника українського народу.

Світлої пам'яті Ольга Коновалець була людиною великою духом, доброго серця і глибокої віри. Нехай пам'ять про Ольгу Коновалець буде вічною, як і про її чоловіка полковника Євгена Коновальця.

Надія Каркоць